

हैरायवासम् adj. mit goldenen Federn geschmückt: Pfeile MBh. 4,2071.
हैरायस्तूप 1) adj. (f. दि॒) von Hiranyakastupa verfasst Nir. 10, 32.
 Çāñkh. Grñj. 2, 7. — 2) m. patron. des Arkant, Verfassers von RV. 10, 149.

हैरायस्तूपीय adj. = **हैरायस्तूप** Çāñkh. Çr. 10, 13, 13. 18, 19, 2.
हैरायिक adj. (f. आ und ई) von हैराय gaṇa काश्यादि zu P. 4, 2, 116.

हैरायवती f. N. pr. eines Flusses MBh. 6, 290. — Vgl. हैरायवती.

हैराम्ब adj. zu Heramba (Gaṇeṣa) in Beziehung stehend, ein Vererher des H. Verz. d. Oxf. H. 249, b, 25. WILSON, Sel. Works 1, 20. 263.

हैरिक m. Späher H. 733. Dieb (Verwechslung von चारु and चैरु) DHARANI im ÇKDr.

हैलिन्हिल s. मङ्गा०.

हैल्य m. N. pr. gaṇa शिवादि zu P. 4, 1, 112. pl. N. pr. eines Volksstammes MBh. 1, 4172. 3, 8832. 5, 7212. 12, 1750. 13, 1951. HARIV. 763. 768. fg. 775. 1894. 1898. R. 4, 70, 28. 2, 110, 16 (119, 16 Gor.). 7, 31, 9. VARĀH. Brh. S. 14, 20. VP. 373. fg. 418. N. 20. MĀRK. P. 17, 8. 58, 34. BHĀG. P. 2, 7, 4. 9, 8, 5. 15, 14. 17. sg. ein Fürst der Haihaja (insbes. Bez. von Arḡuna Kārtavirja) TRIK. 2, 8, 9. 3, 3, 228. H. 702. MBh. 12, 1756. 13, 1946. 7188. HARIV. 1884. RAGH. 11, 74. MĀRK. P. 17, 9. ein Sohn Sahasrada's HARIV. 1844. fg. Çatağit's VP. 416. BHĀG. P. 9, 23, 21. ein Autor Verz. d. B. H. No. 941.

हैल्य m. = **हैल्य** = अर्जुनः कार्तवीर्यः ÇABDAR. im ÇKDr.

है॒ interj. des Anrufers gaṇa चादि zu P. 4, 4, 57. H. an. 7, 6. MED. avj. 88. TS. 2, 6, 2, 3. ÇAT. BR. 14, 8, 15, 11. LĀT. 4, 11, 26. है॒ हैतः: आ॒ चा॒ 8, 13, 5. है॒ है॒ यि॒ KĀND. UP. 4, 1, 2. ज्ञापे॒ है॒ तिष्ठ॒ HARIV. 1398. ननु है॒ KIR. 13, 20. है॒ है॒ MED. avj. 92.

है॒उ॒, है॒उ॒ने DHĀTRUP. 8, 83 (अनादरे, गतौ). denom. von है॒उ॒ P. 3, 1, 11, Vārtt. 3.

है॒उ॒ P. 3, 1, 11, Vārtt. 3. gaṇa पृथ्वादि zu P. 5, 1, 122. 1) m. a) Boot TRIK. 1, 2, 13. — b) am Ende von Personennamen bestimmter Kājastha und Brahmanen ÇKDr. Suppl. — 2) f. आ॒ gaṇa अशादि zu P. 4, 1, 4. — Vgl. मनु० उं उ॒उ॒.

है॒उ॒र॒ (!) nom. ag. Räuber, Wegelagerer ÇABDĀRTHAK. bei WILSON. — Vgl. है॒उ॒.

है॒उ॒म॒न् m. nom. abstr. von है॒उ॒ gaṇa पृथ्वादि zu P. 5, 1, 122.

है॒उ॒, है॒उ॒ने und है॒उ॒यते = है॒उ॒ इ॒ आ॒च॒रति Vop. 21, 7. fehlerhaft für है॒उ॒, है॒उ॒.

है॒उ॒ Vop. 21, 7 fehlerhaft für है॒उ॒. Das n. soll M. 9, 270 nach BENFETY und MONIER WILLIAMS gestohlenes Gut bedeuten; है॒उ॒ने ist aber = है॒उ॒ने (s. u. 1. वृ॒हू) am Ende). Nach WILSON auch adj. gestohlen. — Vgl. है॒उ॒र॒.

है॒उ॒र॒ nom. ag. UNĀDIS. 2, 96. P. 3, 2, 135, Vārtt. 1. Declination P. 6, 4, 11. Vop. 3, 65. 1) Priester, der Hauptpriester, neben welchem in der frühesten Zeit nur der Adhvaryu thätig ist. पञ्चति RV. 4, 14, 11. 139, 10. 7, 7, 5. 39, 1. पञ्चियस् 3, 17, 5. पञ्चिष्ट 4, 2, 1. sitzt auf der Streu 1, 26, 2. 38, 3. 6, 16, 10. 7, 11, 1. 30, 3. मनुषः 73, 2. अमूर् 4, 6, 2. हैता विवासते वाम् 1, 117, 1. हैतेव सब पर्यामि रेभन् 7, 18, 22. आ॒ वा॒ हैता॒ ब्राह्मीति॒ सृतः 56, 18. अध्यर्थो॒ प्रयत्नं॒ हृत्सुद्धेतुर्वा॒ यज्ञं॒ द्वृविष्णो॒ ज्ञषस्व-

3, 33, 10. 9, 92, 6. 97, 1. AV. 4, 11, 1. der vornehmste aller Hotar ist Agni: हैतारम् इ॒मि॒ मनुषो॒ नि॒ षेदु॒ RV. 5, 3, 4. 5. मनुर्कित 1, 13, 4. मन्त्र 26, 7. कृव्यवक् 67, 1. 76, 2. तमैर्घुर्युतै॒ हैतासि 94, 6. घृष्णस्य 7, 14, 2. 16, 12. विश्वग्रस् 4, 1, 19. सत्यवद् 3, 1. 6, 5. 6, 16, 1. 10, 2, 1. AV. 2, 28, 2. श्रियस्तद्वेता॒ मुकुतं॒ कृषोतु॒ 6, 17, 1. 18, 4, 15. — ऋतिचित् RV. 7, 83, 4. मन्मसाधन 131, 7. वेदिषद् 4, 40, 5. विश्ववेदम् 1, 36, 3. वसुविद् 43, 7. रत्ना॒ 1, 1, 1. देव्या॒ हैतारा॒ in den Äpri-Liedern nach den Comm. dieser und jener Agni NIR. 8, 11. RV. 4, 13, 8. 188, 7. 5, 5, 7. सुवाचा॒ 10, 110, 7. AIT. BR. 2, 4. sieben Hotar RV. 3, 10, 4. 8, 49, 16. 10, 63, 7. — आ॒ च 1, 7, 7. MAITRAJU. 6, 16. R. GORR. 1, 13, 19. SPR. (II) 3184. RAGH. 1, 62. 82. ed. CALC. 2, 71. VARĀH. BRH. S. 60, 13. BHĀG. P. 9, 1, 14. ÇIVA MBH. 12, 10364. Opferer von mit gen. gaṇa यात्कादि zu P. 2, 2, 9. नै॒ कै॒ कन्या॒ नै॒ पुत्रिति॒ u. s. w. हैता॒ स्याद्ग्रिहेत्रस्य M. 11, 36. fg. mit dem im gen. gedachten Worte componirt gaṇa यात्कादि zu P. 6, 2, 151. है॒म्य० HARIV. 1417. या॒ (तनुरोशस्य) हैत्री॒ ÇAK. 1. दशै॒ हैतृणि॒ MBH. 14, 628. fgg. In die Stelle विश्वासु॒ पृथ्वे॒ हैतृष्य॒ RV. 8, 20, 20 ist das Wort durch Verderbniss gekommen. Erklärt durch है॒तृत्य॒ NIR. 4, 26 oder है॒तर्॒ 7, 15, während AURNAVĀBHA ebend. das Wort auf 1. कृ॒ opfern zurückführt, was vermutlich richtig ist. Die Anknüpfung an है॒ = है॒ ist aus der Function des Hotar im Ritual genommen, während das Wort natürlich älter ist. Die Incongruenz von Wort und Beruf tritt schon in den BRAHMĀNA auf, z. B. यदन्यो॒ ग्रुहैति॒ (nämlich der Adhvaryu) अथै॒ यो॒ ऽनु॒ चाक॒ पञ्चति॒ च॒ कस्मात्तै॒ हैतेत्याचक्तते AIT. BR. 1, 2. — 2) im ausgebildeten Ritual a) Bez. des ersten unter den vier Hauptpriestern und b) seiner Gehilfen — Maitrāvaraṇa, Akkkhāvaka, Grāvastut —, dazu endlich auch c) der nächsten Gehilfen des Brahman — Brāhmaṇākkhāṁsin, Āgnidhra, Potar nebst dem Neshṭar —; oder es werden d) der Hotar mit den genannten, unter Ausschluss des Grāvastut, als die sieben Hotar bezeichnet (vgl. Comm. zu PANĀV. BR. 12, 13, 5, 8). e) im weitesten Sinne können die vier Hauptpriester — Hotar, Adhvaryu, Udgātar, Brahman — so heissen mit ihren sämtlichen Gehilfen, den Hotṛka. Die Texte des Hotar sind die R̄kas, als sein Buch gilt also der R̄gveda und die dazu gehörigen Rituale. IND. ST. 9, 375. 10, 139. fgg. AK. 2, 7, 16. H. 819. AIT. BR. 2, 5, 15, 20. 37, 3, 14, 7, 1, 16, 18. ĀÇV. ÇA. 4, 1, 6. 6, 4, 1. KĀTJ. ÇA. 7, 1, 6. TS. 2, 5, 11, 2. ÇAT. BR. 1, 5, 2, 8. fgg. 8, 2, 4. 2, 5, 2, 30. गृष्णाति॒ वा॒ एतद्वेता॒ पञ्चसति॒ 4, 3, 2, 1. 5, 8, 12. सृष्टे॒ ऽन्वाक॒ 9, 2, 2, 11. 12, 1, 1, 5. हैता॒ च॒ ब्रह्मा॒ च॒ ब्रह्मोऽयं॒ वदतः 13, 2, 6, 9. हैतरैभिष्टुति॒ 5, 1, 16. हैतरेत्यवद् KĀTJ. ÇA. 9, 13, 16. LĀT. 7, 13, 12. शृणिवद् VĀTĀN. 11. 22. 23. हैत्री॒ ऽनुगृष्णाति॒, हैत्रे॒ प्रतिगृष्णाति॒, हैता॒ प्रथमं॒ शंसति॒ तमधर्यु॒ प्रेतसाकृत्यति॒ P. 1, 4, 4, 1. SCHOL. M. 8, 209. HARIV. 1334. 11360 (11362 in der älteren Ausg. fehlerhaft für पैतर्). VP. 276. BHĀG. P. 9, 11, 2. हैतायोत्तमै॒ SCHOL. zu P. 6, 3, 25. VOP. 6, 5. हैतृ॒ द्युष्मित्य॒ KĀTJ. ÇA. 6, 9, 9. 10, 14. 8, 6, 21. °प्रत्यय॒ 12, 3, 15. °प्रै॒ 3, 3, 15. 18. °भृत॒ 9, 13, 24. °षामन॒ LĀT. 3, 4, 7. 6, 2, 14. 18. — 3) पैत्र॒ adj. dem fünf Priester dienen, vermutlich Varuṇa RV. 5, 42, 1 (vielleicht die fünf Ādītja ausser Mitra-Varuṇa). Die fünf Hotar 2, 34, 14 haben hierher keine Beziehung. Nach einem Citat bei Sū. zu d. St. wäre Vāju gemeint. m. nämlich मत्, in welchem fünf Gottheit-